

■ *La classificació del Centre d'Estudis d'Història Contemporània / Biblioteca Figueras*

per Roser Pintó Fàbregas

Presentació del Centre d'Estudis d'Història Contemporània i especificació dels fons que conserva. Dificultats de classificació del fons d'Història Contemporània. Exposició de les característiques de la classificació pròpia adoptada i valoració.

■ PRESENTACIÓ

El 1967 es començà a formar una biblioteca-arxiu especialitzada en història d'Espanya del segle XX, sota el patronatge de Josep M. Figueras i, en principi, d'ús privat.

El 1971, en ampliar-se considerablement el seu fons, s'instal·là en un local més ampli —carrer de Numància, 101-105— i es fundà el Centre d'Estudis d'Història Contemporània amb la finalitat d'atorgar ajuts de treball i de patrocinar publicacions, amb la cooperació d'un Consell Assessor inicialment format per Josep M. Bricall, Isidre Molas, Josep Termes i Josep Fontana.

El 1978, Josep M. Figueras donà la seva biblioteca-arxiu a la ciutat de Barcelona i creà la Fundació Figueras/Centre d'Estudis d'Història Contemporània; arran d'això, s'instal·là en un local més espaiós, l'actual, al carrer del Marquès de Sentmenat, 35-37.

El 1980 es va rebre el fons de l'Institut d'Economia Americana, constituït per uns 25.000 volums, i un gran nombre de revistes i de material d'arxiu, la qual cosa obligava a fer una nova ampliació del local, com també a negociar un ajut institucional per a catalogar el nou fons, que es va canalitzar a través de la Generalitat de Catalunya, amb la qual se signà un conveni d'adscripció a l'Arxiu Nacional de Catalunya el 1981.

El Centre és constituït, doncs, per dos fons clarament diferenciats: el d'Història d'Espanya, l'inicial i en expansió contínua, i el d'Història d'Amèrica, com a fons tancat especialitzat bàsicament en història econòmica, que va des de finals del segle passat fins als anys cinquanta principalment, i molt escadusserament fins als setanta; d'aquest fons, que no presenta problemes de classificació, únicament cal remarcar que es troba en procés de catalogació —a finals de 1988 s'havien catalogat 8.344 volums— i que disposa dels següents catàlegs:

- Alfabètic d'autors.
- Sistemàtic de matèries (seguint la CDU, edició de Madrid, IRANOR, 1975).

El fons especialitzat en Història d'Espanya contemporània està diferenciat en tres seccions: Biblioteca, Hemeroteca i Arxiu.

L'Hemeroteca, amb 4.003 títols a finals de 1988, es nodreix fonamentalment de premsa política i cal subratllar la importància del bloc de premsa comarcal, adquirit a l'impressor Esteve de Vilafranca, i les publicacions en llengües hispàniques editades fora de l'Estat, com són: «La Llumanera de Nova York», «Catalònia», «Galeuzca», «Foc Nou», etc.

De l'Arxiu, que és configurat per material imprès i no-imprès, cal distingir-ne els arxius personals, que són tractats com un tot autònom i dels quals destaquen l'Arxiu d'Àngel Ossorio, el de Ramon Porqueres i el de Pere Mestres; i les sèries documentals, amb una col·lecció de 6.813 cartells —especialment valuosa pel fons de la Guerra Civil— i els 12.702 fulls polítics comptabilitzats fins avui.

Centrant-nos en la secció de Biblioteca, cal dir que actualment consta de 29.544 volums i que disposa dels catàlegs següents:

- Alfabètic d'autors.
- Sistemàtic de matèries (que segueix una classificació pròpia).
- Índex al catàleg sistemàtic de matèries.

És destacable la col·lecció de J. Puig Arnaus, especialitzada en anarquisme i exili, i la d'H.H. Southworth, sobre la República i la Guerra Civil.

■ PROBLEMES DE CLASSIFICACIÓ DEL FONS

En créixer el fons de la biblioteca i en passar a ser d'abast públic, l'actual directora i fundadora, Maria Capdevila, va veure la necessitat d'establir-hi una ordenació lògica. Pensà, en principi, de recórrer a un alfabètic de matèries, però aquesta via dispersava nocions connexes alhora que dificultava la tria dels epígrafs i, doncs, feia necessari l'ús de molts reenviaments. Aleshores escollí una classificació sistemàtica compromesa amb la tradició i d'ús generalitzat arreu de les biblioteques catalanes: la CDU; una classificació sistemàtica que, a més, com-

portava uns avantatges derivats de la uniformització de classificacions de cara als usuaris, i també per la compatibilitat amb l'automatització.

En intentar d'aplicar-la, però, va veure que gairebé tot el camp d'acció carregava el 946.0 «19» i el 32, mentre que el que quedava distribuït en altres números pràcticament només era un 10 %. Així, doncs, desestimà l'aplicació de la CDU i optà per connectar amb aquelles biblioteques especialitzades de la nostra branca, que òbviament havien hagut d'afrontar el mateix problema.

Es van consultar l'International Institut voor Sociale Geschiedenis, d'Amsterdam, i la Bibliothèque de Documentation Contemporaine, de Nanterre; es va poder constatar que aquests centres tampoc no podien aplicar la CDU ni altres classificacions estàndards i que, en conseqüència, n'havien hagut d'idear una que s'adaptés al seu fons.

En realitat, però, no van servir com a model: la de Nanterre era excessivament simple i poc lògica; la d'Amsterdam, per la seva banda, era molt més completa i ben estructurada, i especialment interessant el tractament de l'anarquisme, amb tot, la rigidesa de l'estructuració lògica era massa dominant, alhora que s'allunyava notablement de la realitat.

Al capdavant, doncs, la situació tornava a ser la del començament, a pesar que aquests contactes ratificaven una decisió en la línia de crear una classificació pròpia adaptada al fons bibliogràfic.

■ CLASSIFICACIÓ PRÒPIA

Es va pensar en fer una classificació que estigués en funció del material a classificar, i es va creure oportú d'adoptar els principis bàsics de la CDU amb una sèrie de requisits condicionadors:

1. Sistema clar, simple i racional.
2. Nombroses subdivisions que permetessin ampliacions, atès que el nostre fons —història contemporània— és perspectiu: es viu, s'amplia i es modifica constantment.
3. Que servís per a classificar no només llibres, sinó també, en el futur, revistes, material d'arxiu i material no-imprès.
4. Que coincidís amb el topogràfic.

S'inspiraren en Dewey a l'hora de repartir tota la biblioteca en deu classes —del 0 al 9—, les quals van ser interpretades pensant en el fons que en aquell moment tenia la biblioteca.

Es va donar un número introductor i —el 0—, uns números globalitzadors al final —del 6 al 9— i es van deixar els centrals —de l'1 al 5— per als períodes històrics que són matèria a tractar; el repartiment queda així:

- 0— Generalitats
- 1— Antecedents
- 2— Restauració
- 3— II República
- 4— Guerra Civil

- 5— Espanya de Franco
- 6— Ciències Socials
- 7— Forces Polítiques
- 8— Art. Literatura. Esport
- 9— Arqueologia. Geografia. Biografies

Com podem comprovar, no es va preveure, en canvi, cap número reservat al postfranquisme, i atès que la nostra biblioteca és un fons obert i la matèria a tractar en dinamisme permanent, es va haver de resoldre aquesta mancança amb la creació d'un alfanumèric: A5 Joan Carles (1975-...)... solució que no solventa, però, d'altres problemes futurs.

També s'agafà de la CDU el principi dels números decimals, ja que aquesta estructura permet que un número determinat sigui subdividit indefinidament. Es van agafar, doncs, les subdivisions analítiques, però no les subdivisions comunes ni els signes auxiliars complementaris; això simplifica molt les signatures i fa més fàcil la comprensió per part dels lectors, alhora que és molt més pràctic de cara a la ubicació i l'ordenació del material. S'utilitza el sistema de subdivisió jeràrquica, que es regeix pel principi de la subordinació lògica, també inspirat en la CDU; és a dir, que a un concepte suficientment ampli es poden subordinar altres conceptes que abracen una part del concepte superior, per exemple:

- 4 Guerra Civil
- 43 Història militar
  - .7 Campanyes i batalles
  - .71 Campanya del Nord
  - .72 Campanya d'Aragó
- etc.

Es va intentar de fer una classificació pragmàtica enfocada als llibres, post-coordinada; dit altrament, que parteix d'un material viu i que permet d'anar creant números nous.

A part dels fonaments en la CDU, també es van inspirar, encara que d'una manera global, en Vickery, però sense aplicar-hi facetes; n'aplegaren els següents principis lògics, que d'altra banda i en un sentit estricte no són pròpiament victerians:

1. Anar del més simple al més complex.
2. Seguir un ordre espacial (de prop a lluny).
3. Tenir un criteri cronològic (d'antic a modern).
4. Aplicar l'ordenació alfabètica.

La classificació globalment és obra de Maria Capdevila amb la col·laboració de Concepció Martínez, llevat d'alguns punts especialment conflictius, que van ser resolts pel Consell Assessor; concretament, el 7 —Forces Polítiques— és obra d'Isidre Molas, el 6 —Ciències Socials—, específicament la part d'economia, és de Josep M. Bricall i l'1 —Antecedents (1808-1874)— és de Josep Fontana.

Tot això és complementat amb una guia al servei del públic de les taules de la classificació i amb un índex alfabètic de matèries que remet a la classificació sistemàtica. L'índex també és útil per a relacionar nocions inconnexes en el sistemàtic, per exemple:

Memòries personals

(1808-1874) ..... v. 10.6
 (1874-1931) ..... v. 20.6
 (1931-1936) ..... v. 30.5

etc.

És confeccionat amb epígrafs senzills i, quan ha estat possible, se n'han eliminat els subepígrafs.

■ RESULTATS

La classificació té poques deficiències teòriques; tal vegada la més important és l'oblit ja esmentat referent a l'apartat A5 —Joan Carles—, com també alguns defectes més o menys tangibles... el desdoblament dels partits històrics i actuals, per exemple:

- 78. Partits nacionals
  - .1 Catalunya (1800-1939)
  - .11 Lliga Regionalista. Lliga Catalana
  - .12 Unió Democràtica (v. també 78.214)
  - .13 Acció Catalana
  - .14 Esquerra Republicana (v. també 78.223)
  - .15 Estat Català (v. també 78.252)
  - .16 Partit Català Proletari
  - .17 PSUC (v. també 78.241)

etc.

... que més endavant tornem a trobar repetits:

- 78.2 Catalunya (1939-...)
- .24 Comunisme
- .241 PSUC

Això no obstant, si valorem la classificació integralment, podem dir que es caracteritza per la seva gran utilitat i practicitat, per la seva multitud i sobrietat. Més encara, en coincidir la signatura amb el topogràfic, es constitueix en una eina operativa que aconsegueix el propòsit de base: l'ordenació sistematitzada dels documents i la facilitat d'organització dels llibres en els prestatges corresponents; la qual cosa és deguda, com ja hem dit, a la simplicitat d'unes signatures exemptes de subdivisions comunes i a la brevetat de les analítiques, que mai no superen les tres xifres.

Quant al públic usuari, hem de dir que s'hi familiaritza ràpidament. Preguntats els nostres lectors sobre quins catàlegs consultaven, les enquestes van determinar que el de menys utilització és el de premsa, que només és manipulat per un 25 % dels lectors. Respecte al catàleg d'autors i el de matèries, els resultats estableixen que l'ús és del 100 %; val a dir, però, que les preferències i/o tendències d'ús indiquen un 60 % a favor del d'autors i un 40 % del de matèries. Pel que fa a l'accessibilitat al catàleg de matèries, el 75 % dels enquestats va respon-

dre que se serveixen de l'índex alfabètic d'autors, mentre que el 25 % restant utilitza les taules sistemàtiques.

La veritat és que aquests resultats són força encoratjadors, tenint en compte l'ús que es fa del catàleg sistemàtic en la majoria de les biblioteques. I respecte a l'índex alfabètic de matèries, que normalment serveix perquè el lector consulti al catàleg sistemàtic d'una manera indirecta, com hem vist en el resultat de les enquestes, certament compleix aquesta finalitat, però cal precisar que només fa un parell d'anys que disposem d'aquest índex i que es va confeccionar més amb la intenció d'oferir un bon servei que no pas perquè fos una necessitat preemptòria de l'usuari.

Finalment afegirem també que la Brandeis University de Waltham fa servir el nostre sistema de classificació; aquesta biblioteca té un fons aproximat de 7.000 volums de la Guerra Civil i es van trobar que el sistema de la Library of Congress no era prou detallat per classificar el seu fons, de manera que van contactar amb nosaltres l'any 1986 per demanar-nos la nostra classificació i l'han adoptada des del mes d'abril de 1987, «per la riquesa en detalls que ofereix i perquè permet d'acomodar la totalitat dels llibres».